

פרוטוקול מס' 190

מישיבת ועדת הכלכלה

יום ג', י"ח באייר תשל"ו - 18.5.1976 - שעה 13.30

נ כ ח ר:

חברי הוועדה:

- י. הורביץ - היו"ר
- פ. גרוסר
- ע. הדר
- א. זילברברג
- מ. חריש
- י. דרביצקי (יו"ר)
- י. כהן
- א. לבנבראון
- א. לבני
- י. מודעי
- י. פרנק
- ז. שובל
- י. שערי

מוזמנים:

- י. ליאור - מנהל החברה הממשלתית לחפשי
נפט
- ע. אפרת - יועץ משפטי של החברה
- א. רוזנברג

מזכיר הוועדה:

- פ. פלקסב

יועץ כלכלי

לוועדה:

- ד. לב

רשמה:

- ע. הירשפלד

סדר-היום: המסך הדין בענין ההסכם על קידוחי הנפט בסינגל.

- 1786 -

(מקבל ביום 14.6.76)

המשך הדיון בענין ההסכם על קידוחי הנפט בסיני

היו"ר י. הרביץ:

אני פותח את הישיבה.

קורה למעשה.

בישיבה זו אנו רוצים לשמוע דיווח מה

י. ליאור:

אני מציע שהגיאולוג של החברה ידווח
מה קרה מבחינת השמצאים, מה המצב ומה

הן המחשבות לגבי הפיתוח באיזור.

א. רוזנברג:

קשה מאד לומר בדיוק מה היא הסיבה
שלא נמצא נפט בקידוח הזה. בקידוח זה
הנעשה לשכבה, שהיתה המטרה העיקרית לקדיחה, בעומק של 140 רגל מעל הגב
של אותה שכבה בקידוח הקודם, וכאשר התחילו לחדור דרך השכבה התברר שזה
מכיל מים. בדוגמאות לא היה כל סימן לנפט או לגאז. עברו את כל
השכבות שהיו השכבות הפרוספקטיביות, ולא היה כל סימן. נעשתה בדיקה
די.ט.מ. וקבלנו מים. הקידוח נמצא כרגע בעומק של 450 רגל. עומדים
לעשות עוד מספר בדיקות חשמליות, גם כדי להיווכח באופן סופי שבאמת
אין בקידוח הזה דבר, וזה גם דרוש להשוואה עם קידוחים קודמים. אם
יתברר שגם בבדיקות אלה אין שום דבר, הקידוח הזה יוכרז כיבש ואנו
נצטרך לחשוב מה הן הסיבות לעובדה שהקידוח הזה יבש, אף-על-פי שהוא
היה יותר גבוה, וביעתיים אולי נצבור לאיזור אחר.

פ. גרופר:

לא היה מתוכנן לעבור מיד מהקידוח
כאשר התברר שהוא יבש?

היו"ר י. הרביץ:

מי החליט על מקום הקידוח?

א. רוזנברג:

זה הוחלט על-ידי ועדת הנפט המקומית,
על-ידי ועדה מקצועית, ואחר-כך זה

קיבל את אישור הדירקטוריון.

היו"ר י. הרביץ:

האם נעזרתם במומחי חוץ לקביעת המקום?

א. רוזנברג:

אינני יודע מה היה סדר הפעולות
בגתיבי נפט.

היו"ר י. הרביץ:

אין ביגשים לקידוח כזה שצריך לעלות
2 מיליון דולר? מי החליט על כך?

י. ליאור:

האיזור למעשה אינו חדש. הוא היה
בזמנו בידי הנצרים ובידי האיטלקים,
ובגתיבי נפט היתה מחלקה מיוחדת לחיפושי נפט, במקביל להפקה, והיא
גם למעשה היתה כסופה ישירות לגתיבי נפט, שלא היה לה קשר ישיר לכל
המערכת של חיפושי נפט בסיני. רק כאשר התחלתי לרכז יותר את העניין
בתקבלו גם החלטות יותר אחראיות. גם בגתיבי נפט היתה ועדה מקצועית,
שהשתתפו בה פרופ' גינצבורג, סיקרד וגבירצמן. היתרון הוא, שאלה לא
רק גיאולוגים מקומיים, אלא טוב מים גם זרים. הזרים במקרה זה היו
איטלקים, שהיו שותפים. הם היו שותפים גם לעבודה הסייסמית וגם
למחשבות אלה. חלק גדול מהפרוספקטים האלה עוד הוכן בגתיבי נפט.

היו"ר י. הרביץ:

מתי התחילו את הקידוח הזה?

י. ליאור:

ב-3.76.4-3. כאן יש לנו גם הוכחה
נרשמת, הגיאולוגים של החברה הזרה,

האמריקאים שהיו אתנו, שקבלו את החומר והסכימו להכנס לשותפות.

היו"ר י. הורביץ:

השאלה היא מדוע לא התייעצו בתחילה עם מומחים מהחוץ?

י. ליאור:

כשאומרים מומחי חוץ, אתה יכול להביא יועץ, אתה משלם לו כסף, הוא צריך ללמוד את העניין. אבל אני מעדיף שמו

לשבת כאן שנה או כמה חודשים כדי רוזנברג יענה על השאלה הזאת.

היו"ר י. הורביץ:

אני רוצה להציג את השאלה באופן מרוכז. בשלב ידוע אמרנו שאין לנו המומחים הדרושה לתפעול עניין כזה. חיפשונו הפעיל שיש לו ידע יותר גדול ולא סמכנו על הכתפיים של עצמנו. צריך לשבת את עצמנו, שאנחנו אומרים שאיננו מומחים לכל דבר. אם זה נכון שיש מומחים מהחוץ שהם טובים מאתנו בשטח ההפעלה, כי איננו מדבר על הכסף ועל המיליון, אולי אפשר היה למצוא מומחים מן החוץ שיעצו לנו איפה לקדוח, הם יעשו את הבדיקות, וזה יעלה יותר בזול. כי אם זה נכון שאיננו טובים על עצמנו בשטח התפעול, מדוע זה לא נכון לגבי תחומים גוטפיים?

א. רוזנברג:

מתקבל הרשם מדברין, וגם מדברים משומעים בדרך-כלל, כאילו איננו בעזרים במומחים זרים. ההיפך הוא הנכון. בעזרנו במומחים זרים בארץ, ואיננו מדבר כרגע על גתיבי גפס. בעזרנו במומחים זרים בארץ במשך כל השנים. לפני זמן לא רב ערכתי ספירה, מפנה יצא שהיו בארץ 27 מהנדסים וגיאוולוגים תקופות ממושכות. ביניהם היו כאלה ששהו כאן 8 או 10 שנים וליוו את כל העבודה. אלה היו אנשים בעלי גפיון, אותו רכשו בחברות אמריקאיות, אנגליות ועוד. אני עצמי עבדתי תחת המבטחי של גיאולוג ראשי אנגלי שהיה בבורמה 8 שנים, ובמידת האפשר רכשנו מהם את הידע, אם כי ברור שלא את כל הידע. לא בוחה להודות שגם היום יש הרבה דברים שאיננו יודעים, אבל לא נכון יהיה לטעון: תביאו מומחה, ועצם העובדה שהוא מומחה, מצדיקה להביא אותו הנה כדי שהוא יקבע את גקודת הקידום באיזור מפרץ סואץ בוודאות יותר גדולה מכפי שהדבר נעשה. מפני שצריך להכיר את הגיאולוגיה הספציפית של אותו איזור באופן טוב מאד, אחרת הוא צריך לשבת לפחות שנה עד שהוא ירכוש את הידע. יכול להיות שצריך להביא גיאולוג בעל מוניטין מחוץ-לארץ, ואחרי שנה הוא יקבל על עצמו את התפקיד. איננו אומר שאין בזה הגיון, אבל לבוא ולקבוע עכשיו גקודת קידום א ולומר שכאן עכשיו צריך לקדוח, אין בזה הגיון.

י. דרביצקי (יודין):

מאין הידע של מר קיש?

א. רוזנברג:

איננו יודע מאין בא הידע שלו. לפי דעתי אין לי ידע.

חבר הכנסת שובל שאל - מר קיש מוען בוודאות שיש גפס; איך זה אתה אומרים שאין ודאות שיימצא גפס? אני חושב, שלצדדי לא התנדנו.

י. ליאור:

במשך השנים בעזרנו ואנו בעזרים ביעוץ רב. יש כאן צוות גיאולוגי, שאיננו צריכים להתבייש בו. בצוות הגיאולוגי יש גם אנשים כפרות גינצבורג, שיושב בצרפת ובאנגליה, עובר על כל מיני נתונים ועוזר לחברה זרה להגיע להחלטות. יש גם אנשים שהם שם דבר. למשל אלי, שהיה הרבה שנים יועץ למרידור ועזר לקבוע, או להחליט התלמות.

י. ליאור

יש להבדיל בין הטכנולוגיה שלגו במדינת ישראל במשך השנים האלה, כי במה שנוגע ליבשה וליים אגו רחוקים מלדעת. אגו מביאים הנה מומחים, שהם לא תמיד המומחים המתאימים שאגו מכירים. אגו מומחים את מי שיש בשוק.

במקרה זה לא מדובר רק באביזרים, אלא עשו שם את המסמ. שם הפעילו את המכונה וארצו אותה, והביאו את הצורת שעבד עליה.

היו"ר י. הורביץ: כלומר, המכונה הגיעה ואחר-כך התעוררה בפניה.

י. ליאור:

במקרה זה אני יכול להרגיע, מכיוון שגם המומחים הגיעו למקום והם יוכלו לעשות את זה. אני רוצה להוסיף, שעם גמר הקידוח הזה, אין כל ספק שבצורך להשקיע כ-30 - 40 ימי עבודה בשיפוץ הג'ק-אפ, שיעלה בסכום בין חצי מיליון דולר ל-3/4 מיליון דולר. אי-אפשר להמשיך לעבוד עם הכלי הזה עד שלא ייעשה בו שיפוץ יסודי. לפי הערכה ראשונה של סכום התיקון, פירוט הדבר שבצורך להביא את המבורף. יש שם כמה דברים אביזרים יסודיים שדרושים תיקון.

שנים, אגו מנהלים עכשיו פשא-ומתן על הצד התפעולי של הכלי, לעשות את זה יותר מקצועי, לא על-ידו קבלן שאסף אנשים בקצרה, והביא ספה ושם כמה אנשים מארצות-הברית, אלא איש שהוא קבלן, מפעיל כלים כאלה, שיקח את הדבר על אחריותו מא' עד ת'. הוא יהיה אחראי להפעלת הכלי ולתיקונו. היום דגו בענין זה, ואגו מושבים שזה יהיה יותר יעיל ויותר טוב. לגו במקרה זה אין מקצועיות, ואגו יכולים רק לקנות את המומחים, שהם לא תמיד המומחים הצבועים.

א. רוזנברג:

אני רוצה להשלים לשאלת היושב-ראש עוד בקודה אחת, - הבעיה של קבלת מומחים זרים בקשר לידע ולמומחיות. מומחה ששכרו אותו, כפי שאמר מר ליאור, אתה בעצם לך שכר יעוץ, והעצה המובנה ביותר שהיא לך אינה ערובה; אבל בהקשר זה השאלה היא אם יש ערובה מובנה יבשה מאשר שותף לפעולה פרטיית, כשהוא ישגו. לא תמיד עומדים אצלנו שותפים בתור. אבל אם יש שותף שצריך להשקיע אחוז מסויים מכספו הוא, ובמשך השנים היתה מדיניות בארץ, לגמור לשתף גורמי גפם, חברות גפם בפעולות חירום, משום שאז יש לך שותף שצריך להשקיע חלק פרופורציונלי מכספו הוא עבור אותה פעולה. לפני שותף כזה מוציא את כספו, הוא בודק על-ידי המומחים שלו את היעילות, את הכדאיות, את הצד הגיאולוגי של כל פרוייקט כזה. ולכן גרמה לי, שאחת מהערובות - ולא הערובה האבסולוטית - המובנות לכך שהכסף מוצא בדרך גבוהה, היא העובדה שיש שותף גוסף אשר משקיע מכספו באותו פרוייקט.

י. ליאור:

באמר כאן לגבי אותה חברה, שהיא חברה ללא גסיון.

היו"ר י. הורביץ:

בתפעול ימי.

י. ליאור:

התפעול הימי שלהם לא התחיל בדרום סיני. הם עבדו באדקלה-הימית, גיו-מכסיקו, פלורידה, מונטנה, מישיגן, גורם דקותה וקצרה, בתפעול ימי ויבשתי.

פ. חריש:

לי ברורה עובדה אחת, שהגיאולוגים יכולים להמליץ על מקום לקידוח על-סמך סימנים מסויימים, ובזה אין במחון שיש מה נפסם. מה שכן יציתן ולבדוק הוא, וזה רצוי, אם קבלת ההחלטות היא תהליך שיש בו גוהל משודר.

י. ליאור:

גם הפרוספקט הזה גבחן באמצעות ועדה מקצועית שלצד. דרך אגב, מה שהם הגיעו אתנו, עם גתיבי נפס בכלל אי-אפשר היה לקדוח, כי המיקום לא היה כלל במקום הגבוה.

א. רוזנברג:

קשה מאד לומר היום מה הוא המיקום הגבוה.

פ. חריש:

אני רוצה לתזור לענין 10 ימי הקידוח שבהם המכונה עמדה. ההערכה הייתה 40,000 דולר ליום, מפני שחלק לא הוזמן בזמן. זה אצלי גם שייך לגוהל, כי מתכננים את הפעולות, את הסקר, אחר-כך את המיקום, אם ההחלטה ואת הפרוספקט, ואחר-כך את תוכנית הקידוח. זה צריך לבוא אחד אחרי השני. האם יש סידרה של גוהלים? מי אחראי לדבר כזה שלא מזמינים בזמן את הצידוד?

היו"ר י. הורביץ:

אני גם שמעתי שהמכונת הלכה לאיבוד עם החלק.

פ. חריש:

בישיבה הקודמת דברנו על כך, שניכנס יותר לפרטים בקשר לחוזה.

היו"ר י. הורביץ:

אנו מבקשים לראות את החוזה, ואני מקווה שנקבל אותו.

י. דרזיפקי (יודין):

אם הכוונה היא לקיים כאן בירור רציני, אני רואה את מרכז הכובד בהבהרת אותה גקודה, שצפה כאילו דרך אגב. אני מניח שאם יבדקו את פעולת חברות הנפט במאמץ שהושקע בחיפוש נפט עד כה, או יבחנו את המאמצים שהושקעים עתה, בוודאי יגלו ליקויים שונים בדרך הארגון, ופה ושם אפשר לייעץ איך לשפר, גם אחרי הרה-ארגון שצפשה. אבל עם כל הכבוד לבעיות שהועלו תוך כדי חיפוש בעניינים אלה, אינני רואה בהם את הכל. כל הפסד בגלל הזנחה ארגונית זו או אחרת אינו עומד בגד כל הפסד לגבי קידוח יבש, אלא איתור המקום, אם בכלל. לכן יש כאן מקום לשאול, אם מצדנו צפשה הכל כדי להבטיח את הידע בשטח של איתור מוקדם של המקום, של קריאת מפת חיפוש נפט במקומות היכולת מבחינת המקצוע. מכיוון שאנו דנים בעניינים רציניים מאד, אני משוכנע שאורח-החיים הנכבדים לא יחשדו גי, ולא במישהו אחר, שאנו ממילים דופי ברמת הידע של הגיאולוגים שלנו, או במאמץ שצפשה על-ידם כדי לעשות את כל הניסויים המוקדמים ולאחר במידת הנוכחות המקסימלית. אבל לאחר שאנו מסכמים בכל-זאת שנות חיפוש נפט, שהן כשנות המדינה, ונתחנצאות עדיין לא משמחות, לא רק מבחינה זו שלא אותר מקום נפט, אלא שאומרים לנו שרק כעבור 4 - 5 שנים יתברר אם יש נפט. לכן אני מדגיש את הנקודה העיקרית והיא, אם מצדנו צפשה הכל כדי לגייס את הידע. כי לפי דעתי, כל השקעה ברכישת ידע בבעיות איתור או חיפוש, מקורות אפשריים של נפט - כל השקעה היא כדאית במצב שבו אנו גתוונים היום.

ד"ר רוזנברג אמר כאילו דרך אגב,

שאילו הובא הנה גיאולוג - והוא התכוון כנראה לאדם מומחה לחיפוש נפט - שישב כאן שנה וישלב את הידע שהוא רכש במקומות אחרים בעולם הגדול, בלימוד תנאים מקומיים, כי אז על-ידי השהות הזו יכול היה לתת משהו. אם לא כך, אני סבור שאנו מנצלים את הכשרונות העומדים לרשותנו במידה מירבית.

י. דרגיזקי (יודין)

אני מבקש לשאול, האם יש אפשרות לשינוי גישה? פירוש הדבר להתקשר עם מומחה, או עם מומחים בצלאל ומיני בעלי ותק ובסיון מעשי באיתור מקורות הנפט, לתקופות ממושכות, על-מנת שישהו בארץ זמן מתקבל על הדעת כדי שיהיה סיכוי מבחינה זו להגיע לתשובות ברורות, חיוביות או שליליות. או שמא חושבים מומחים שלבן שמבחינה זו אין לשנות. אני מבקש לראות את השאלה באופן ענייני, ואין לי כל כוונה לפגוע במישהו.

י. שפרי:

קודם-כל אני רוצה לציין בחיוב את העובדה שבזמן האחרון יש תגובה בחיפוש נפט. מיד לאחר מלחמת ששת הימים היתה האטה ניכרת, כתוצאה מכך שהיו לנו שדות הנפט באבו-רוודס. היו כאלה שסברו, היות ויש לנו כעת שדות נפט, אין מקום להשקיע הרבה בחיפוש נפט. אני רואה שעכשיו חל מפנה, ואני רוצה לציין את זה בחיוב.

אני רוצה להתייחס לדברים שנאמרו בישיבה הקודמת על-ידי ה"ה קיש, ליאור ואחרים. אני מעריך מאד את פר קיש, אבל אני מצטער שהוא הציג לנו תמונה מאד חד-צדדית. אגו צריכים להגיע למסקנה, עד כמה שאפשר אובייקטיבית. ראשית, אינני מקבל את דעתו, ~~החברה שמדובר עליה אין כל גסיון.~~ אני חושב שלחברה יש גסיון גם בחו"ל וגם בארץ, והיא הוכיחה שהיא חברה רצינית. לא פעם עבדנו עם חברות שאיכזבו אותנו, שבתנו במחוזות, פיגרו ולא עשו דבר. זו חברה שהשקיעה כ-10 מיליון דולר ועשתה 6 קידוחים ימיים - שאמנם היו יבשים, אבל זו עבודה רצינית ביותר. אינני מכיר חברה שעשתה עבודה רצינית כמו זו עד כה.

שנית, עד כמה ששמענו מפי מר ליאור, המנאים שצתנו במקרה זה טובים יותר מאלה שציתנו בעבר. עלינו לדעת דבר אחד יסודי, שלם ששים לבוא אלינו. אנחנו למעשה מעיין מצורעים ועולם הנפט. אף אחד אינו רוצה להתקשר אתנו, ואגו זקוקים לשני דברים שאין לנו: לכסף, ויש צורך להשקיע מיליארדים רבים כדי להגיע למשהו; ולידע. יש צורך להגיע לשותפים שמוכנים להסתכן ולהשקיע כסף רב. גם ידע אין לנו. בתחילה אתה צותן מנאים יותר טובים, ואחר-כך שמצא נפט כעבור זמן-מה - ואת זה עשוי ארצות מפותחות ביותר - באים ומשנים את התנאים. עשו זאת אנגליה וגרמניה, זה מקובל. לכן אני חושב שאנחנו צריכים לנהל מדיניות של דלת פתוחה, בשל העובדה שלא רצים לבוא אלינו.

אני מצטער שהפרסומים לא הועילו

לענין, ומה עוד שהציגו לפנינו את המצב שהנה הנפט כבר ישנו. אמר מקווה שיימצא שם נפט, אבל כבראה שבצורך להשקיע שם עוד הרבה מיליונים. אני חושב שאנחנו כוועדה צריכים להביע דעתנו החיובית בקשר למהלך הזה, גם אם בפרט זה או אחר אפשר היה לנהוג אחרת; אבל עצם הענין של פתיחת הון וידע מחוץ-לארץ, כל הדברים האלה צריכים לעודד, כי איננו יכולים לעשותם.

ברצוני לשאול את מר ליאור לאיזה

חברות מחו"ל יש עוד זכיון אצלנו, ובאיזה מידה הם מקיימים את ההתחייבויות. אגו עדים לא פעם לתופעה, שמישהו מקבל זכיון, יש לו משבצת, הוא אינו עושה דבר וניגמתיים משמק אומך, כי אינך יכול למשוך את זה לאדם אחר. החוק אמנם מאפשר לבטל את זה, אבל איננו מצדדוים לבטל. האם יש עוד זכיונות שלא גוצלו? (ג) באיזה מידה מונעת השליטה בידינו גם במקרה של א-מור, אם בשלב מסויים השותפים מחו"ל יבואו ויאמרו שאינם רוצים להמשיך. באיזה מידה אגו יכולים לקחת אז את כל הזכויות חזרה?

ז. שובל:

לגבי העסקה הזאת היו למעשה שתי הסתייגויות עיקריות. הסתייגות אחת היתה, שהתנאים שמוצעים לשותפים הזרים אינם עומדים ביחס גאות לקידוח שיש לגביר בטחון רב מאד של מציאת גז קרום. נדמה לי שההסתייגות היום חייבת להיראות אחרת משבראתה לפני שבוועים. זה דבר שגוכל לדעת עליו לאחר מעשה. ההסתייגות השניה - והיו גם הסתייגויות נוספות - היא בקשר לכמה תנאים בחוזה. הסתייגות זו אולי קיימת גם היום, אם אנו מדברים על ה-60% שניתנים לכיסוי השקעות אחרי ההוצאות השוטפות של האופרטור, נדמה לי שהיה צריך להיות בחוזה הזה איזה שהוא מכניזם שנותן למדינת ישראל אפשרות להגדיל את הקוטה הזה על-מנת שלא ניכנס למצבים לא געימים של קוטה-פלורס.

ההסתייגות השלישית שהיתה, ואינני

רואה כל סיבה לשנות את דעתי בענין זה, היא בקשר לאופן ההתקשרות, על כך שהכניסו גדלת האחורית כמה אנשים שקרובים לצלחת. אני רוצה לומר לחבר הכנסת שערי, שמעולם לא היה ויכוח אם רצוי או לא רצוי להכניס משקיעים זרים למשק הישראלי. אני בעד זה ב-100%, גם מבחינת ההשקעה, גם מבחינת הקונצפציה שלי, גם מבחינת הידע בגז, ולא בגז. הגישה הזאת שבאה לידי ביטוי בדברייך היא שגורמת לכך שבמשך 27 שנים אין השקעות הון במדינת ישראל, כי בין היתר קירבנו רק סוג מסויים של משקיעים, להם נתנה המדינה תנאים רבים והפסידה מאד מיליוני דולרים. אני חושב שהרבה משקיעים לא יבואו הנה, אלא אם כן ישתנו התנאים. אומרים לי שיש פיסר ויש מישהו אחר. אני רוצה לדעת במלוא האחריות - ואני יודע שלא מר ליאור או המוזמנים האחרים יתקנו לי תשובה - האם באמת היה צורך בשותפים הפרטיים האלה. אינני מדבר על המופחים. אלגנלי בשוק אם לא נתנו כאן המכה, או סיכוי להמכה. האם חלפשו בכלל שותפים אחרים? בנוגע להשקעות בעולם העסקים תמיד מוזכרים אותם שמום שמקורבים לצלחת. פעם זה פייגברג ופעם זה מישר, ותמיד זה אותם 10 שנות.

אני דברתי על השקעות מחוץ-לארץ.

י. שפיר:

מדברייך משתמע, שכל יום אנו צריכים להודות שהאנשים האלה באו. אינני

ז. שובל:

בטוח בזה, ואני חייבים להתפכח.

עוד שאלה שפכים. בהתחייבות שלכם

יש בוודים שבה חייבים לשלם למדינה אם הם מגיעים להפקה גבוהה. אינני מבין את ההגידון בזה. זאת אומרת, הם יכולים לא להגיע להפקה גבוהה על-מנת לא לשלם למדינה את הבונוס. אני מבקש הסבר לזה. (ב) האם אתם בטוחים ב-100% שאין התקשרות בין החברה האמריקאית הזאת לבין החברה האמריקאית אשר קבלה קונצסיה מהמזרים על אותו מקום?

אני רוצה להתייחס לדברי חבר הכנסת

י. שפיר:

שובל ולומר, שלא דברתי בזכות מתן זכויות או המנות, או זכויות-יתר לאנשים המקורבים, גם אם הם פעילים במדינה או בבונוס. לדעתי צריך לעשות הפרדה. מי שרוצה למען מדינת ישראל בפעילות למען המגבים והבונוס, זו שאלה אחר; ומי שבא הנה להשקיע, אין צורך לתת לו זכויות-יתר. בעבר לא חייבנו מתן זכויות-יתר לפייגברג או לפישר. אני דברתי בזכות האפשרות של המשקיעים לבוא לכאן ולקחת על עצמם את הסיכון. עלינו לדעת מה יכולתנו להציע, ולא להקים מהותם כאלה כשמישהו בא.

בשנוע שעבר היינו באווריה כזאת,

היו"ר י. הורביץ:

כאילו הריזיקו הוא מעבר לעסקה זו. אבל שעה בזה כבראה מר קיש, ולא רק הוא, אלא גם האמריקאים, שהודרוזו לעשות את ההסכם לפני מציאת הדלק. ופעו בזה המופחים שלנו.

גם בזה אתה מסתמך על דברי מר קיש.
זה נושא לבדיקה.

מ. תריס:

מר קיש שמע בדיוק כמוני מכל 5
המרחקים שלבו, שאין 100% סיכויים

י. ליאור:

לבטח, והוא התעלם מזה.

אני עצמי חזרתי על כך לפני כמה
ועדות.

א. רוזנברג:

היו"ר י. הורביץ:
היתה דעה של מר קיש והיו דעות אחרות
שהיה סביר ביותר להציע שיש שם גפס.
על-כל-פנים אני מעז לומר, שבמסדות א-מור, בפלידה שקיימת סכנה או תנאים
שביתגיים, הפתרון יכול להיות קטן יותר בא-מור לעומת קיסריה או נתניה.
כל השפחים האלה גמפאו יבשים וכל השפחים האלה גמפאו בהם גפס. גדמה לי
שאת הענין הזה צריך היה לבדוק. יחד עם זאת, ללא כל הבנה מקצועית,
אני מאמין שיש גפס באיזור הזה והוא יימצא בקידוח שיצלה עוד 2 מיליון
דולר.

בשיחות שהיו לי עם חבר הכנסת שובל,
חלקתי על דעתו, שבחשבון רווח והפסד שהוא עשה בענין זה, הוא מצא מאזן
לשלילה. אני התמרמרתי על כך, לאחר שיש לנו סירחה לא קטנה שבשאר
מהסכמ מדבר, וועדת הכלכלה אינה יודעת את הסכמי מדבר האחרונים ואת
הסירחה שהעבירו להסכמ הזוכים, בגלל זנב לא צוח שבשאר.

מדברים על גפילה על צווארם של
אחרים. בשעת המהומה הזאת רצייתי לומר: רגע אחד, אנו רוצים ללמוד את
הענין. בין אם זה גמון או לא, בין אם יש בזה הגיגו או לא; אני מחשיב
את דבריו של חבר הכנסת שובל. אני האמנתי שהוא שמע נבדק. תרה לי על
אי-בדיקה.

אומר מומי פרידמן שהיו הסכמים.
אני שמעתי שמר ליאור אמר בדדיו, שזה לא ידוע לנו. אבל למומי פרידמן
ידוע שהיו הסכמים הרבה יותר גרועים למדינת ישראל, וזה רוצה להצדיק
את העסקה הזאת. אני רוצה לדעת איזה הסכמים היו. אנו רוצים לדעת,
השקצור הרבה מאד כסף, לא רק גלוי. צורות גדולות עובדים בענין זה,
ויש להם תקציב כל שנה. אנו רוצים לדעת איך משפלים בצוואר זה ששמו
גפס. אני משבח את חבר הכנסת חריש שאומר, למרות שזה נראה מוזר,
שעושים רביזיה ובדקים את העבר, אבל השאלה היא מה זה אומר לגבי
העתיד. אין משקיעים כל-בן הרבה כסף - ואני משבח אותו שהוא העלה את
הצוואר - כי אולי גלמד בך על העמיד.

עוד דבר. איצני גופל על צווארם
של זרים, ואין לי כל הרגשת גחיתות שאיצני גופל על שמוגלים
לעשות באמריקה או בקנדה. בשום תחום, כולל בענין ייצור ה"כפיר" או
דבר אחר. אבל אם זה נכון, בבקשה, גבדוק את עצמכם. אני חי תחת
הרושם, שאם גפלו על צוואר אחרים, אולי יש לזה סיבה. לי גדמה שבר
קיש הוא איש עבודה, והוא איש רציני. על המומחיות איצני מדבר. אבל
אם זה נכון שאנחנו צריכים מומחים, יכול מאד להיות שאנחנו צריכים
לקחת את כל הצוות הגיאולוגי, הצוות הפיזי, הפייזיקלי, את כל הצוותים
האלה ולעשות בדיקה. אולי באמת צריך לעשות בדיקה כלכלית בקשר לכל
הצוותים הגדולים האלה שעובדים שם כבר שנים.

מר קיש מען, שלמרות שהוא קיבל את
התנאים שלכם, הממשלה תצא לחופשה

מ. תריס:

כתוצאה מהבאת המומחה הזר.

היו"ר י. הורביץ: בהסכמתו של מר ליאור.

לפניי שמונתו של המרפחה הזר תאמה
את השקפותיו של קיש, הוא הוצא לחופשה

החלטות:

בגלל הסיבה הזאת.

החלטה של היתר העצה מדיניות, כאילו
החלטה והתייעול עלולים להביא לידי כך שהם יעכבו את קצב ההפקה. הוא
אמר שהיתר לו שיחה עם האמריקאים, ואלה אמרו: האינטרסים של האמריקאים
והאינטרסים של הישראלים אינם זהים. ההשערה היא שהם יכולים לקבל
פיצויים תמורת אי-הפעלה מאת בעל הזכויות בצד המצרף.

י. דרגיזקי (יודין): מה הפירוט של הוצאה לחופשה?

י. מודעי:

בישיבות המוקדמות, כאשר הצגת לגו
את חנ"צ, דברת על כך שהסדר הישיר
בארץ וזה דבר שיקח עוד זמן רב עד שייעשה. במיור שלגו התרשמו שענין
הריכוזים של הנפט באיזורים בהם בקרבו, זו אינה תגלית חדשה כלל וציקור.
זה דבר שהיה ידוע מזה שנים. אם זה כך, אני מבקש שתתייחס למסקנה אם
היתה הזדמחה בכך שבמשך 9 שנים כמעט לא נעשה דבר, אלא הפקה במקום
חיפושים במקומות כל-כך ריאליים.

מאלתי השניה בוגעת לקצב החיפושים
היום. אני יודע את דעתכם, כאילו אפשר היה להצמיד הרבה כלים. זה
היה גם באינטרס של מדינת ישראל, אבל גם שביד מבחינה מקצועית שיהיה
לא כלי אחד ולא שניים. ואני שואל שאלה פשוטה. חוץ מלשמוע שאגב עם
לא אהוב ושהקשר אתנו הוא נגד האינטרסים של הקשר הערבי וכו', האם יש
תוכניות קונקרטיים כדי שמשמר כלים יעבדו במקביל, או שנגזר עליהם
למצוא באר יבשה ולהעביר הלאה את הכלי? אני מתכוון בעיקר לשלוחם
האיזורים הידועים היום גא-מור. אולי אתם יכולים לומר לגו שפנימים,
מה צריך לקרות כדי להביא עוד פיתקן קידוח?

י. ליאור:

אינני יודע אם 4 - 5 שנים ישפיקו
לגו. כדי לעשות עבודה יסודית מאד,
נעשתה עבודה מסויימת, אגו מבצלים את הידע ואת כל מה שנעשה, אבל
בכל-זאת בים וביבשה נשארה עבודה גדולה מאד. נתקלתי בדו"ח של חבר
הכנסת שערי משנת 1968, כשהוא מינה ועדה, ואז הומלץ להפעיל שלושה
צוותים שיישמיים. יש עוד דוחות רבים של ועדות שישבו ודברו בענין
במשך הזמן.

י. שערי:

אחת הדעות היתה, שנעשו קידוחים
ללא הכנה מתאימה. זאת אומרת, צריך
לבנות משאבים, מעל-סמך זה יש לעשות את העבודה. לא חשוב כמה קידוחים
אתה עושה, אלא העבודה שנעשתה לקראת הקידוחים.

י. ליאור:

אינני בא במעצות לאף אחד. אני רק
לוקח את בקורת המוצא הזאת, והותלם
משפטםבר אגו בפעיל 4 צוותים שיישמיים, כשאגו מפעילים ציוד יותר
משוכלל.

י. מודעי:

אגו רוצים לדעת מה היה עד שבאם.

י. ליאור:

מה שנוגע לחיפוש נפט, אני חושב
וכמוך בזה, שהיום קבילן קבלת.
ההחלטות, תוכנית העבודה ומחשבות קדימה הוא הרבה יותר ממוסד, הרבה
יותר מאורגן משהיה בעבר. אם זה יאמרו לך גם העסקים שעוסקים בזה
יום יום. גם הבדיקה, הפיקוח והתיאום נעשים בצורה הרבה יותר מלפנה.
יש עוד הרבה מה לעשות, קבענו תוכנית רב-שנתית, שלשורה בממצאות של
השייטת, תוצאות של הקידוחים. כל קידוח מוסיף דעינות למחשבות.

י. ליאור

לשאלה כמה חברות מחזיקות הינם בזכויות, התשובה היא שביקשו את כל השתתפותם. לפני שנה ליבנין הפסיק. היום יש זכיון אחד של סונול, שזו השותפות של סונול ופיקו; חג"ע, שזו ודלק זה זכיון אחד. יש להם תוכנית עבודה, הם קדחו ביגור, וכאן הגיאולוגים זרים לגברי. כאן היו גיאולוגים של בלקו, אבל כל ההחלטות ניתנו בניו-יורק במשרדו של בלפר. אם אנחנו גלך לפי החלטות שלכם, לא נמצא כאן נפט. הם עומדים לעשות את הקידוח השני בקיימיה. זה לא יספיק. מה שהם עושים לא מספיק ואנו חייבים לקחת את העניינים בצורה הרבה יותר רצינית. אנו חייבים להכתיב תוכנית הרבה יותר רחבה. מכינים תוכנית, שהיא אולי לא מסחרית, אבל בלי לקדוח בבית-שאן או בחולה, לא בדע אם יש נפט. יש רעיונות וחושבים שכדאי לקדוח בבית-שאן, אם אף פעם לא צעמתי עבודה.

אני אומר שהעניין הוא הרבה יותר רציני, ולמעשה התחלנו לפני כשנה וחצי, כשאנו כמדובן מתבססים על מה שהיה בעבר ומתקדמים לאט-לאט. במופחים אנחנו צעזעים וציעזר. ניסיתי להביא גיאולוגים מופחים. גיאולוגים שהם באמת מופחים, כולם עובדים היום בחברות הגדולות. יש היום אצלנו מופחים על כל קידוח, יש מפקחים אמריקאים, ויש ויכוחים ביניהם ובין אנשי לפידות וזה לא פשוט.

אין כל ספק שאנחנו בודקים את עצמנו. אבל קרה כאן דבר יותר חמור, שלא גידלנו אנשים מקומיים. יש היום מהנדס קדיחה ישראלי אחד, אריה ריבלין, שהוא מהנדס הפעלה, שעובד בחג"ע. אני בתור ציוני רוצה לגדל צוות עובדים ישראליים. ואם אתה הבאת לדוגמה את ענין ה"כפיר", שהעבודה בו צעמתי שלבים שלבים, זה בדיוק מה שלא קרה אצלנו. הזנחנו את הענין הזה, וזה כואב לי. עכשיו לקחנו אנשים צעירים ואנו מתחילים להכשיר אותם לענין הזה.

בענין זכויות, אין היום חברה שקבלה זכיון ולא תעבוד בתוכנית. אם היא לא תעבוד בזה, היא תצא. יש היום סונול, הקבוצה האמריקאית, חג"ע, ועוד זכיון קטן לשתי חברות, דול, ואם הוא לא יקדם השנה עד עומק מסוים, הוא יצא. הנפחנו את עצמנו במתן הזכיון, שאם הוא לא יעבוד בתוכנית, הוא ילך מכאן. אפי יודע שכן אנחנו בנוריים היום.

בענין קיש גאסר-באן שאני גתתי לו קרדיט מלא. גתתי לו סיוע מלא מתוך רצון שהוא יחשיל, מתוך ידיעה שהוא אינו יורש הכל. שמכתי עליו. הבאנו הנה מופחה קנדי בשם דקסטר, והוא לא ניצל אותו. הוא ניחל אותה, היום דקסטר מדגיש שזו יותר שמנצלים אותו. הוא מקבל 60,000 דולר לשנה, ואפילו יותר. שנית, יש אצלנו אנשים מסויימים שלא יודעים, לומדים, שואלים. מנכ"ל חג"ע הנוכחי גם כן לא הפיק נפט אף פעם. הוא עבד ב"רסקו". יש לנו בסיון עבודה וחוש שכני, קרא אדם ענייני ולמד את הענין. כשהוא אינו יודע דבר-מה, הוא מזמין מומחה, ותמיד יש לו מומחה, לא ישראלי. יש לו קשר עם חברות, וזה לא אסון, כי אנחנו באמת לא יודעים. זה גורם מאד מסובך. אם קיש היה בשאר בחברה, היו עובדים בה היום 200 איש במקום 60, והיו בה גם פשוטים. אני אומר שאפשר לשוט עם "ארקיס", ולא צריך שיהיה ארגון, עם דקויות ודברים כאלה. למדינת ישראל אין מספיק כסף לזה. כשיבוא הנפט, בחלים אם יש צורך בזה. גם חברות יותר גדולות אינן משתמשות בדרך-כלל בדברים כאלה. אני חושב שהוא פעל כך פשוט מתוך חוסר בקיאות.

יושב-ראש הוועדה הזכיר שחלק הלך לאיבוד. הענין היה כך שנסעה מכונית, היא התגלגלה, והכל הלך מהר מאד. זה לא אסון, אבל לעשות רושם שיודעים, אנחנו עוד רחוקים מזה.

י. ליאור

חבר הכנסת חרל"ש שאל בקשר לקיש.
אני רוצה להזכיר את יורם גורן, שעבד בחברה אמריקאית והפוטות שלו היא בתחום בגיית כלים ימיים. הוא היה מהגדש ראשי של חברה אמריקאית לבדיקת כלים ימיים. כשעמדנו בפני משא-ומתן לדון בנושא של תוכניות עבודה, פיתוח וחיפושים, קיש הכיר אותנו וקשר אתו קשרים. הוא שילפן אלי ואמר לי: זה רעיון טוב, מחר ב-10 יש לנו ישיבה של הוועדה המקצועית בעניין בדיקת השמוש בכלים, לנו אין את הבקאות, שהוא יבוא הבח. אני מאשר את זה. מר גורן בא, ופתאום הוא הפך להיות מומחה לגיאולוגיה, תחום שהוא אינו מבין בו. אני יכול להביא דוגמאות, שאנחנו הערנו לגבי פל הצעה שלו. אם היינו מקבלים את הצעותיו, היינו פושטים את הרגל בעסקה שלו. הוא גם הביע דעות בעניינים שרתוקים ממנו. הוא כתב: ודאום, יש גפם. הוועדה המקצועית יטבה עוד פעם ובפירוט בתנה משנה לשר המשפטים הלשון האוצר שאין ודאום, ואם זה שמעו ה"ה קיש גורן יחד עם כוללם. בוועדה המקצועית חייבנו לשמוע את הערותיו. לא שמענו הערות לתוכנים, שזה בתחום מקצועי.

מר גורן העמיד אותנו במצב מסווג
במקצת, כי אני אישרתי להביא אותו, ואין כל קשר בין זה ובין החופשה. אמרתי שהיחסים בין מר קיש ובני הג' יוצאים מן הכלל. נמתי לנו עזרה לא רגילה ואת האמון הדרוש. אמרתי שהוא מנהל פרוייקט, יש לו אחריות. או שהוא בסדר, או שהוא לא בסדר. ראינו שבמקום לקבל סיוע, .. ואנחנו משוכנע בזה שתוך השיחה הזאת זה רק מייצל את העניין, והוא לא רצה. הוא גם העמיד אותנו במצב מוזר. אני גייסתי לצאת מזה. לא פעם הוא אמר להם: רבותי, לא תהיה עיסקה. משהו מעין זה. כאילו שאין כאן מי שקובע, הוא יקבע. בכל-זאת היתה ועדת שרים, היא החליטה מה שהחליטה וצריך לשמור על לויאליות לגבי החלטות כאלה. לכן הוא הוצא לחופשה. אני איש מצפוני, איש ציוני. אם הייתי מרגיש שאני מוכר את העניין הזה, הייתי עוזב.

י. כהן:

הוא מוען שהוא עשה את זה פתוך אותם מביעלים.

י. ליאור:

הוא הודיע בפירוט שהוא לא מתפטר. יש הבדל בין לא להתפטר ולהמשיך להפריע, או לגרום לכך שלא רק העיסקה לא תצא לפועל, אלא כל העניין הזה יכול היה לעלות על שרטון ולא היינו עובדים והעניין היה משתבש בצורה גוראית. אני חושב שהמשחק שלו לא היה מספיק אחראי ורציני, כאשר העניין הוא רציני מאוד. אם הוא היה בטאר, אני לא הייתי חותם על הסוזה, מפני שהוא החליט שלא תהיה כאן עיסקה.

היו"ר י. הרבנין:

זאת אומרת שהיו עילות ספציפיות לכך שהוא הוצא לחופשה.

י. ליאור:

גיוס שירות גורן היה, חשבנו שהעניין יתפתח ונסיכנו לדין בתוכניות עבודה. ישבנו אצל מר קיש, כי רציני שהוא יחליט, או יציע. אצל הפסקתי את הדיון באמצע, כי באמצע הוא מוכר את הכל. אמרתי לו שלא באתי למכור דבר. אני הפסקתי את הדיון. במקרה זה זה יותר מאי-שימוף פעולה. כי בבוקר שיכננו מה אנו מציצים לפיכום והוא אמר בדיוק ההיפך.

א. רוזנברג:

אני רוצה להתייחס קודם-כול לעניין המומחים. אני חושב שבעיקרו של דבר כבר עמדתי על כך, אבל הייתי רוצה להזכיר מספר אנשים שהבאנו בעבר. נתקבל כאן הרושם, שבעבר במדינת ישראל לא השתמשנו ביועצים זרים ככל שציתן, או כפל שהיה רצוי. אני רוצה להזכיר כמה שמות שבאו

א. רוזנברג

הנה, בין בשם ובין בעילום שם. אני יכול להזכיר שבא הגיאולוג הראשי של חברת "של" והוא יעץ לחברת לפידות במשך שנים, גיאופיזיקאי של "של", גם כן הולנדי, הוא יעץ ללפידות. היה הולנדי שלישי, פרופ' דה-סיינר, שבא 5-6 פעמים לביקורים ושיורים ממושכים בארץ ויעץ ל"נפטא" וללפידות. "נפטא" הביאה הנה את הגיאולוג הראשי של אי.ד.סי., והוא היה זה שקבע את הקידוח הראשון של חלץ. הוא ישב בחברתנו בחודשיים. יש הרבה מאד שמות של גיאולוגים בעלי שם, וגם מהנדסים וגיאופיזיקאים שישבנו בארץ במשך תקופות ממושכות ויעצו לנו, ואנו מתכוונים לעשות אותנו דבר בחברת הנפט הלאומית. אבל מזה לא ברור שזה יתן את התשובה באופן חד-משמעי, מפני שכאמור, כדי להיות גיאולוג טוב בשטח מסויים, צריך לעבוד במשך שנים באותו שטח. הדוגמה הטובה ביותר היא בירתה, שם כל אחד מבין שני קידוחים הוא קידוח מפיץ. אבל זה יוצא מן הכלל. בארץ יש אחד מתוך 30 קידוחים, שהוא לא שדה חדש, אלא קידוח מפיץ. אם לוקחים שדות קידוח בוחן, שבהם הסטטיסטיקה היא 1 ל-30 קידוחים כדי למצוא שדה חדש אקונומי - ויש הגדרה מה זה שדה חדש אקונומי - הוא צריך להיות בעל מיליון חביות הפקה לפחות. היום יש 30 כאלה.

לכן, אין כל ערובה, ואפילו יתכן

לנו כל הידע וכל המוניטין, אנו נקדם עוד הרבה מאד קידוחים יבשתיים. אינני יודע אם זה עונה לשאלה.

אמרת שאילו היה בא פומחה בעל ידע ויטב כאן תקופה ממושכת נעמד על

י. דרניצקי (יודין):

הכרת השטח, הוא יכול היה להיות פרודוקטיבי.

אני עדיין חושב שזו דרך גבולה, אבל אינני חושב שמאותו יום ואילך

א. רוזנברג:

יפטיקו לקדוח קידוחים יבשתיים.

בשאלה שאלה אם אין התקשרות עם

החברה הזרה. החברה הזרה היא "אמקו". הם אמרו לנו במפורש שהם פנו אליהם ודברו אתם, ונאמר להם במפורש: אתם אנחנו לא עושים כל עסקה. אף-על-פי-כן אין לנו, ולא יכול להיות לנו במחון שאין התקשרות, או לא תהיה התקשרות בתאריך מאוחר יותר לגבי השטח הזה. הדבר היחיד שאנו יכולים לעשות, הוא להבטיח בתוך החוזה את כל האינטרסים שלנו, שבמקרה שיווצר ציגוד אינטרסים, בשלום שליטה מלאה בכל העניינים החיוניים לנו. לדוגמה, חשבנו למשל מה יקרה אם הם ירצו להפיק תפוקה רגילה ואנו ברצה להפיק תפוקת-יתר. זאת אומרת, על-השבון זה שבעוד כמה שנים השדה ייהרס לפני הזמן ואז הוא יתדלדל באופן שבע. הכנסנו ליסקה בחוזה, שבמקרה ובגלל אינטרס פל שהוא של מדינת ישראל, שאנו מכריזים עליו באופן חד-צדדי יש לנו זכות לעלות על כל התארות, להפיק את כל התפוקה כראות עינינו, ולהם אין שליטה בענין, חוץ מזה שהם חייבים לקבל את חלקם בהפקה.

האם יתכן שיש ידע שהוא פומחה

י. דרניצקי (יודין):

בבחינת עוד בחברות גדולות? אני מתכוון לידע בקשר לאיתור הנפט, אם יש בידי גורמים בינלאומיים ידע סודי בשלב גבוה.

אתה מתכוון לכך כשזה היה בשליחת המצרים.

היו"ר י. הרנביץ:

כשהיתה שותפות איטלקית, קבלנו את מלוא הידע שהיה אצל האיטלקים.

א. רוזנברג:

הגיאופיזיקים

הבדיקות/שבעשו באיזור על-ידי החברות האמריקאיות השונות בחלקן במצאנת אצלנו ובחלקן לא; אמל הן כל-כך מיושנות, שהבדיקות שלנו יותר מנבנות.

האם חברת "אמקו" לא עשתה בדיקות
גם בשטח שלבני?

ז. שובל:

אם הם היו עושים את זה, היינו רואים
את האוצרות.

א. רוזנברג:

חבר הכנסת מודעי שאל אם היתה הזנחה
במשך שנים באיזור הזה. זה ענין אישי. אני באופן אישי חושב שהיתה
הזנחה במשך שנים. היתה הזנחה גם בתחום הקו הירוק וגם מעבר לקו
הירוק. ההזנחה גבעה גם, לפי דעתי, מעוגדה כלכלית פשוטה, שמחיר הנפט
עלה 1.25 - 1.75 דולר לחבית, ואז סברו שאם אפשר לקבל נפט מפרס או
ממקום אחר במחיר כל-כך זול, לא כדאי להשקיע בחיפוש נפט. כאשר מחיר
הנפט עלה ל-11.5, זה קידם את הענין. אבל לי באופן אישי אין ספק
שהיתה הזנחה בענין זה, ולא ראו בעוד זמן מה צפוי לגנו.

מי אחראי לזה?

י. כהן:

זאת שאלה לא אחראית.

א. רוזנברג:

יש כאן עוד נקודה, שחבר הכנסת שערי
התייחס אליה, שבמשך שנים המכונה רצה לפני המחקרים. מענה זה הושפעה
בארץ פעמים רבות, ולפי דעתי במידה רבה לא בצדק. נכון שבדרך-כלל יש
עזרה של מחקרים מכינים, שעושים אותם לפני התחלת הקדיחה. אבל בארץ
יש תכונה שכבית מאד לא יפה, שאנחנו לא מקבלים אזהרות סייסמיות
במחקרים הסייסמיים, וזה המחקר היסודי ביותר בשביל גושא הנפט.
אסביר את דברי. יש מדידות סייסמיות שנעשות על פני השטח על-ידי
פיצוץ, מקבלים תהודות ומודדים את הזמן שלוקח מרגע הפיצוץ עד החזרה
של הגל למנוחה שנמצא על פני השטח. התחזרה היא כמו באופן אופטי,
משכבות שונות, מקובצות בין שכבות שונות, ולפי זה קובעים את המבנה,
אם הוא מקומי או שבור. זה הדרך לקביעת המבנה. בארץ, חוץ מאיזור
קרוב מאד לאיזור רצועת החוף, במשך שנים הבדיקות הסייסמיות לא נתנו
נתונים כאלה שאפשר היה לפענח אותם, וזייסו שיטות משימות שונות,
בשל שיבות של הקרקע. בקירבת פני הקרקע יש שכבה שהיא מאד בקבוציץ,
שמצד אחד טוב שהיא קיימת, כי זה מקום שאנו אנרגים בו את מי התהום
בארץ. אבל מצד שני השכבה הזאת, בעיקר אם היא פעל פני התהום, - וגם
אם היא נמצאת מתחת לפני התהום - היא מערפת כמו פילטר, וחלק מהאנרגיה
מתפזר. התוצאה היא, שבהרבה מאד מהמחקרים הסייסמיים לא קבלנו כל
תמונה על המבנה. זה קורה בארצות מסוימות, אבל זה לא כל-כך שכיח
כמו אצלנו. בהתחלה חשבנו שהמכון הגיאופיסי אינו יודע לעבוד. אחת-
כך הביאו צוות, בדקו את המכון הגיאופיסי וגם זה לא התקדם. אחר-כך
הביאו צוות זרים. החברה היתה מהגדולות בארצות-הברית. היא עשתה
מחקרים וקבלה אותן תוצאות. הביאו חברה גרמנית, הגדולה ביותר
לעבודות גיאופיסיים, ובתקבלו אותן תוצאות. במשך שנים פשוט אי-אפשר
היה לקבל תמונה מהימנה על התת-קרקע, ולכן קדחו באותם איזוריים
שבשיטות אחרות היו אמצעים לקבוע את המבנה. נוסף לכך, באותם איזוריים
כל קידוח נוסף הביא לאינפורמציה נוספת, ולכן הצרה היא שלא הירבו
לקדוח. לפי עניות-דעתי, הצרה היתה שהמעשים לקדוח, מאז קום המדינה
נעשו 160 קידוחי בוחן.

י. שערי:

אני מסכים שלא נעשו מספיק קידוחים,
אבל גם לא נעשו מספיק הכנות.

א. רוזנברג:

אם יום קידוח עלה אז 5,000 ל"י,
לא היה מוצדק לעשות את זה.

מלבד זה נעשו 90 קידוחי פיתוח. המצב השתנה היום, מפני שיש היום
שיטה סייסמית, שנפעה הראשונה מזה 20 שנה אנו זוכים לקבל תוצאות
סייסמיות טובות, או משביעות-רצון. זו שיטת ה"ויברו סייז" שבכנסת
לארץ לפני מספר חודשים, ומאז מתחילים לראות משהו.

י. דרביצקי (יודין):

אני שמח להערתו האחרונה של פר
רוזנברג. אני רוצה לדעת מה אתם
ממליצים כמדיניות חיפוש נפט. מלבד זה שאתם אומרים שצריך יותר לקדוח,
או שדרושים יותר אמצעים לקידוחי בוץ, יש לכם עוד הצעות בתחום זה
שהייתם מעלים בפני הוועדה? אני שואל אם יש כאן עוד בקורת דגש
מקצועית שאתם סבורים שהכנסת יכולה לסייע לכם.

י. ליאור:

אני חושב שהכנסת איבה יכולה לסייע
לנו, כי אנו חייבים להשתפר.
איבני רוצה יותר כסף. אנחנו שיפרנו כל מיני דברים. גם בלפידות חל
שיפור, בזה שהכנסנו ציוד חדיש יותר. בשנה וחצי האחרונות הם רכשו
בסכום של 3,5 מיליון דולר ציוד כדי לשפץ את המכונות הישנות. זה גם
נותן את התוצאות בתפוקה וביעילות העבודה. אנו רוצים להגיע ליעדים
אותם אנו קובעים לעצמנו. אם ניקח בתור דוגמה את איזור אשדוד, במשך
25 שנה...

י. דרביצקי (יודין):

לאחר שהוברר שהקידוח בדרום סיני
יבש, איפה יש יותר סיכויים מבחינה
מקצועית באיתור נפט, ליד אשדוד או שם?

פ. חריש:

בענין קבלת החלטות, אמרת דברים
על קיש. אני מבקש לדעת מה הן
המסקנות שבובעות מהעובדה שסכום של 400,000 דולר הלך לאיבוד?

י. ליאור:

אני רוצה לשפר את הצד התכנוני.
אני רוצה שישב על זה איש מקצוע.

פ. חריש:

אבל זה ענין של גיהול. אם החלק
לא הוזמן בזמן, איך בעשית הדרך
המינהלית?

י. ליאור:

ב"לפידות" עברנו את הענין הזה,
שכאשר הולכים לקדוח, יש גוהל
מפורט. אם אין כימיקלים ואין צנורות ותמוכנית איבה מוכנה לפרטי-
פרטים, ואם חסר חלק אחד, צריך להזמין אותו מארה"ב. אבל כבר עברנו
את השלב הזה. היום יש דברים מוכנים מראש, לפני שניגשים לקידוח.
לכן אני אומר, שכשאני עובר לים התיכון, תבוא אנזיה, עם כל מה שיש
ויתחילו לעבוד על הקידוח, ובגלל סיבה של חלק או לא חלק לא יעמוד יום
אחד.

פ. חריש:

אני רואה בזה את הפגם.

י. ליאור:

אולי לא הבנתם אותי. כשהיה לנו
מהנדס קדימה בשם דקסטר, הוא לא
רצה לשמוע לנו. אם הוא היה רוצה ללמוד מאנשים בעלי גסיון, הלבנה
שגיאות לא היו בעשותם. אלא שהוא לא רצה ללמוד.

א. רוזנברג:

בחברות נפט בעולם, הממסד של הנפט
הוא אנטי-דמוקרטי. לפעשה זה בכל
מקום כמעט דיקטטורה, וזה מבוטש על עובדה אחת, שהאיש שמקבל את ההחלטה
הוא בעל מקצוע, הוא יודע בדיוק מה הוא צריך לעשות; ואם הוא שוגה,
הוא מפורט. בשום חברה בעולם אין ועדה שקובעת מקום של קידוח. אין
ועדה שמחליטה מה צריך לעשות בקידוח הזה, אלא זה דיקטטורה של אדם
אחד. זה הגיאולוג הראשי, או האקספלורישן מנג'ר, והסיבה לפן היא
פשוטה. כשמכונת קידוח עובדת, היא עולה כמו אצלנו בארץ, 50,000 דולר
ביפמה. בים הצפוני הגיעו לפחירים יותר גבוהים. שעת במלה של מכונת
קידוח עולה 2,000 דולר, ולכן אין זמן לכבש ועדות. זה הסיפור
הגורמלי.

ע. אפרת:

אבי רוצה להתייחס בתחילה לדבריהם של יושב-ראש הוועדה שאמר, שמעשה מר קיש ושאר האמריקאים, והראייה היא שהם לא חיכו לראות אם יש או אין תפוקה בקידוח הזה. כבר הסברתי, שעיסקה כזאת ניתן לעשות רק כל עוד לא יודעים אם יש תפוקה או אין תפוקה. זה גם אולי מתייחס לדבריהם שבאמרו, כאילו העיסקה בעשתה בחיפזון. העיסקה לא נעשתה בחיפזון. היא החלה בתחילת פברואר ועסקו בה 3 חודשים בצופים ממש יום ולילה. הקידוח התחיל ב-3-4, משום שהיתה מדיניות שמשא-ומתן לא יעכב קידוח. הקידוח יתחיל כאשר המכונה מוכנה לקדוח, והמשא-ומתן והקידוח הלכו במקביל. כאשר הקידוח הגיע לשלב קריטי, והמשא-ומתן, כולל תהליכי האיטור בוועדות שרים ובוועדות המקצועיות בסיימו והעיסקה אושרה, היה צורך להחליט אם עושים את העיסקה או לא; משום שהמתנה לראות אם יש תפוקה או לא פירושה לא לעשות את העיסקה. עיסקה כזאת ניתן לעשות רק כל עוד לא יודעים אם יש תפוקה או לא. אחת אין מקום לעשות עיסקה. זה להערתו של היושב-ראש.

לשאלתו של חבר הכנסת שובל לגבי הסתייגות על 60% לכיסוי השקעות. עיסקות כאלה גם כן נעשות לפי מודלים. יש עיסקות מקובלות בעולם הנפט, שאת המודלים האלה צריך להתאים לתנאים ולבטיבות המיוחדות של כל מקרה, ולגבי יש תנאים משויימים בשטח זה. המשא-ומתן התחיל לפי שתי אלטרנטיבות. אלטרנטיבה אחת ללכת לפי המתכונת של חוק הנפט משנת 1952, והאלטרנטיבה השנייה היתה ללכת לפי המתכונת שהתפתחה בשנים האחרונות, של "פרנדקטן" שרינג קונטרקט, שהיא מקובלת מאד בשנים האחרונות בהתבנה ארצות הברית, אמריקה, דרום אמריקה, אפריקה, הפזות ההודיות, והיא האלטרנטיבה שחלה לגבי האיווה הזה בפצרים.

אגב, יש פרסומים בפרדות המקצועיות והכלכלית, על הדרך שבה המצרים הולכים בעידוד וקידום חיפוש הנפט באיזור, והוחלט ללכת לפי המתכונת המצרית באיזור הזה של מפרץ שואץ. במודל המצרי - לשאלתו של חבר הכנסת שובל - החזר מימון הפיתוח הוא מתוך 40% של התפוקה. במצרים מקובל ש-40% מתוך התפוקה מיועד להחזר ההוצאות. כיוון שההוצאה העיקרית היא הוצאות הפיתוח דווקא, ופכיוון שפטיבות ברורות לא יהיה שום בנק שיהיה מיועד לממן את ההוצאות באיזור זה; מכיוון שאגרו המעוביין העיקרי, אם באמת יש שם תפוקה שכדאי לפתח אותה, אבחנו בהיה המעוביין העיקרי בקידום הזה. ההצעה היתה ברורה, שאבחנו בהיה הגורם המממן, אם באמת תהיה תפוקה. ולכן, מאחר שאבחנו בכנסים כגורם מממן, העניין שלנו הוא להגדיל את טיעור התפוקה שמתקבל תוחזר ההשקעה. חשוב לציין שגם אם בהיה גורם מממן, שפרנו לעצמנו את הזכות האבסולוטית שלא לתת את מימון הפיתוח, כאשר אגרו הקובעים הבלעדיים שלא לתת את מימון הפיתוח; וגם אם החלטנו לתת, להפסיק אותו. זה נקבע במפורש בהסכם.

היו"ר י. הורביץ:

אתה מדבר רק על מימון הפיתוח ולא על מימון החיפוש.

ע. אפרת:

אין מימון חיפוש. אבי התייחסתי לשאלתו של חבר הכנסת שובל ורציתי

להבהיר מדוע אצלנו זה 60%.

ז. שובל:

אבי רוצה לדעת אם יש לנו בקורת.

ע. אפרת:

יש בקורת שוטפת על כל ההוצאות שלהם. כיוון שזה יוצא מתוך התפוקה, מוחזרים מתוך התפוקה כ-10% ראשוניים. כי כדי ליצור תפוקה יש הוצאות. לכן יש זכות בקורת מלאה על כל ההוצאות וההכנסות של הגורם המחפש, שהוא נקרא הקבלן.

ע. אפרת

כמעושים השוואה בין חוק הנפט הישראלי לבין ה"פרודקשן טרינג קונטרקט", לפי חוק הנפט הישראלי נעשה חישוב מה משלם בעל הזכיון ומה בשאר לו. הוא משלם 12.5% תמלוג למדינה והוא חייב מסים החלים עליו לפי החוק הישראלי. יש לו גם 27.5% ביכוי אזילה, ולפי חשבון שעשיתי בשנת 1975, לפני הרפורמה, הגעתי לטכום שהמדינה מקבלת, כולל התמלוגים, בין 50% ל-60%, כאשר לבעל הזכיון יש בין 40% - 50%. במתכונת של ה"פרודקשן טרינג קונטרקט", אם אתה לוקח את כל הנתונים, אתה מגיע לכך שהנשו של הגורם המחפש הוא 25% מ-40%. אם אני משווה את המספרים עם מצרים, במצרים ה"קוטש אויל" הוא 40% והחלוקה בין הגורם המחפש ובין חברת הנפט הלאומית הוא 20/80 לטובת המדינה. התוצאה היא, שכל עוד יש החזר הוצאות פיתוח - ואני משתכן לומר שכאן אין לנו תקופה ארוכה, איננו מדברים על 30 שנה. המצרים בנותנים 30 שנה, אז יש תקופה שבה הפיתוח יוחזר.

בצד החשבונאי, כשאתה אומר 20% למחפש מתוך 60% זה 12% נמוך. אצלנו זה 25% מתוך 40%. השאלה היא מה לפי הערכתך תקופת הזמן שתמשיך להחזיק בשטח ולא תצטרך לתת החזר פיתוח.

לענין השליטה והפיקודם. בשל שיקולי מדינה שמרנו לעצמנו שליטה על מספר נושאים בחוזה עצמו. א) אם הם אינם קודמים מעבר להתחייבויות הקידוח החוזיות שלהם, יש לנו אפשרות לקדוח במשכנות שאנו מעוניינים בהן. יש לנו, כפי שאמרתי, זכות הנקודת הפיקוח על הביצוע ועל ההוצאות. יש לנו זכות לקבוע את קצב התפוקה. בשל אינטרס חיוני של המדינה אנו קובעים באופן בלעדי שיש להגדיל את התפוקה, יש לעשות את זה. הציוד שבמקום הוא בשליטתנו, וזה גם מכתוב קצת שליטה. לגבי הפיתוח - תוכנית הפיתוח מעונה אישור שלנו. בענין זה אני חייב להדגיש, שבכל שדה נפט כאשר יש תגלית, הפיתוח נעשה על-ידי פציה לפקודות קונבנציונאליים בינלאומיים, ואז הגורם המעוניין בפיתוח מגיש תוכנית פיתוח. אם זה קונבנציונאלי של בנקים, אם זה מוסדות פיננסיים אחרים. תוכנית פיתוח זה פשוט שבדק על-ידי הגורם המממן. צבדקים קצב התפוקה, הציוד, קצב הביצוע, קצב ההזרמה להוצאה ולהפנסה, ולגורם המממן יש מה לומר לפני שהוא מוציא את כספו, ובשטח זה יש לנו שליטה רצינית מאד על אופן פיתוח השדה, אם תהיה תגלית מסחרית.

לגבי תנאי העסקה עצמה, אני חושב שרובה במטרה לכא. הקבוצה נכנסה לשלושה שטחים ספציפיים שמבנהיהם בחוזה, מתוך 7 - 8 פרופקטים ימיים שיש לנו באיזור, והיא מתחייבת לקדוח על-חשבונה קידוח ברוחן אחד בכל אחד מהשטחים האלה. לגבי הקידוח הראשון, כיוון שהוא היה בתהליך קידוח ואנחנו היינו המפעילים שלו, לאחר שיקול רציני גם הסכמנו וגם בקטנו להמשיך ולהחזיק 50% מהקידוח הראשון. לכן אנו מכסים 50% מהוצאות החיפוש של אותו קידוח.

היו"ר י. הורביץ: מה היה איכפת לנו שהם ישאו בהוצאות?

ע. אפרת: זו גם דעתי. אבל ההחלטה שנתקבלה נתקבלה משתי סיבות. הטיעונים היו שהסיכויים כאן הם מאד מאד גבוהים.

היו"ר י. הורביץ: הלא יתר הזכויות בשארות כפי שהן. מדוע הכנסנו 2 מיליון דולר? איזה יתרון היינו מקבלים מזה?

ע. אפרת: היינו מקבלים עוד 12.5% אילו היתה תפוקה. זה מתאזן מהצד השני. יש נימוקים בעד ויש נימוקים נגד. יש דעות לכאן ולכאן, אבל נתקבלה הכרעה. ולכן לשאלתך מי נושא בהוצאות הפיתוח - כיוון שהוחלט שאנו מחזיקים ב-50%, הרי שאנו נושאים בהוצאות הקידוח וצמאים ב-12.5%.

צ. אפרת

המימון, כפי שהשברתי, כסוף לרזלוזציה שאנחנו אמרנו שניתן את מימון הפיתוח כסוף לתוכנית מימון שתאושר על-ידינו, והחזר מימון הפיתוח הוא לא לפי אמורפיזציה קבועה מראש, מתוך יתרת התפוקה 75% הם לממשלה ו-25% לקבלן, בבאר הראשונה שהיא הונחה כיבשה.

הי"ר י. הורביץ:

אם ימצאו שם עכשיו נפח - זה עדיין אותו קידוח - ואתה אומר שהבאר נמצאה יבשה.

צ. אפרת:

תוכנית העבודה בקבעה על-ידינו ומאזנה חלק מההסכם. אם הם לא עומדים בתנאי ההסכם, כולל לוח הזמנים, זו הפרה של ההסכם.

א. רוזנברג:

כשאתה אומר תוכנית העבודה, פירוש הדבר שהשטח הזה הוא בעל עדיפות ראשונה, השטח הזה בעל עדיפות שניה או שלישית. איפה יקדחו יקבע מי שמוציא את הכסף.

צ. אפרת:

לגבי הסיכון הפוליטי יש הוראה מפורשת בהסכם, לפיה לא ייזן הממשלה או חברה הנפח הלאומית גומלות על עצמן איזה שהיא אחריות. "קודם מתוך החוזה). הדבר נאמר במפורש.

לשאלתו האחרונה של חבר הכנסת שובל

בענין פרמיה על תפוקה. ההסכם קובע שבמקרה שהם חייבים פרמיה על תפוקה של 10,000 חביות ליום, - כך וכך, ובמקרה של 60,000 חביות ליום עוד 3 מיליון דולר. גם אם משלמים את זה במקרה של תפוקת כאלה, יש להם רווח, אז יש להם אינטרס לשלם את הרווח ולקבל את הברזל.

החזר הוצאות מוקדמות. לפי ההסכם

החברה צריכה להחזיר לנו הוצאות מוקדמות "פרד רילינג קוסט" שהיו לנו בקשר לשלושת השנתיים שהם בשוא ההסכם. כך-הכל הסכום הוא 1,600 מיליון דולר והם חולקו לשלושת השנתיים. לגבי השטח הראשון - 600,000 דולר. כמובן שמכיוון שאנו שותפים בבאר הראשונה אנו חייבים לשאת בחלק היחסי ממנו. אם הם יכנסו לחלק השני - 500,000 דולר, וכאן אני חייב להדגיש את הפלה אם.

לגבי שלושת השנתיים וקידוחי הנוחן בכל

שטח, ההתחייבות שלהם היא כדלקמן: בשטח הבאשון הם קדחו 50% זה לפי בקשה שלנו. אילו הוא היה מפיק, הם היו חייבים לקדוח בשטח השני. מכיוון שהוא יבש, יש להם 7 ימים כדי להתלים אם הם הולכים לקידוח השני או לא. אם הם בוחרים לצאת מהשטח, הם חייבים תוך 21 יום להתחיל בשטח השני; ואם הם מפרים, כאן גם כן יש החמרה לעומת המתכונת המצרית. הם מאבדים את השטח והם חייבים בקבט. הקבט הזה צריך לממן לנו את אותו קידוח. אם אנו מקבלים את הקבט אנו חייבים לקדוח, ואם יש תגלית, אנו מחזירים את הקבט, אבל הם מאבדים את זכויותיהם בשטח. כך שמבחינה זו ההסכם מחמיר לעומת המודלים שאנו מכירים בנושא זה.

לסיכום אני רוצה לומר, שההסכם נעשה

לא רק לפי מתכונת רגילה, אלא תוך התאמה לתנאים שלנו, תוך החמרה לעומת התנאים המקובלים. לגבי הנושא אם היתה פאן ודאות שיש נפח - יש לכך תשובה, ואנו הדגשנו בכל הפירושים שעמדת החברה ועמדת אנשי המקצוע היא שיש סיכוי, אבל אין ודאות.

י. דרביצקי (יודין):

בשנת התקציב הקרוב בקבע תקציב א
לחיפוי צפוי. שאלתי היא, אם החברה
ערוכה מבחינה ארגונית ומבחינה טכנולוגית לבצע את התקציב במלואו בשנה
זו שלה הוא הוקצב. פירוש הדבר, מה שלא יהיה גובה התקציב, אם יש
בסחון שבתחומי התקציב תיעשה עבודה בשלמותה ובזמנים קבועים.

י. ליאור:

כדי לעשות חשבון פשוט, אם ה'ג'ק-אפ'
עובד או לא, הוא עולה לנו בערך
30,000 דולר ליום. אם בכפיל ג-365 יום בשנה, זה כבר 8,5 מיליון
דולר, והחשבון ברור. אם אני עושה רק קידומי יבשה, זה בערך 3 - 4
מיליון דולר, ואם להכפיל - 8 - 8.5. לכן אמרת שאנו יושבים ומשנים
את הארגון שלנו כדי שבעבוד בצורה יותר יעילה. שהקבלן אשר יפעיל
יחזיק חלקים בוספיים, דרביים; כל מה שצריך יהיה מדכן וערוך ושהצוות
יהיה צוות, כי אחד המוסחים בטע לארצות-הברית.

במשך השנה האחרונה עשינו בשינוי
לעודד אנשים לעבוד לא רק דורמה, אלא גם בתוך ישראל. אני כבר אומר
שהסיכויים הם קלושים מאד. אבל עם בואם של הגויים, יש איזה שהיא
התעניינות גם של גורמים אחרים, גויים ויהודים. יש התעניינות בענין
זה של השקעות.

הי"ר י. הרביץ:

ואתם מעוניינים בזה?

י. ליאור:

כן, בהחלט. בכנס אייזנשטאט, והוא
רוצה להשקיע השנה מיליון דולר.
יש עוד שלושה כאלה שפונים ואנו בודקים איך לעשות את זה. אם יכנס
3 מיליון דולר במשך השנה, זה יהיה טוב.

העיסקות שעשינו השנה יחסית אינן
הרבה, אינן עסקות דומות למדבר. אנו לופדים כל עסקה ומשתדלים להפיק
מכל אחת את המקסימום, תוך התאמת התנאים למדינת ישראל. יש לנו תוך
צפוי, שאנו חייבים להינות צמודים אלינו. הוא חייב לעבוד תיקונים
ושיפורים. יש מגבלות מדיניות. עסקות מהסוג הזה של מדבר, אנני
אומר בצורה גלויה לגמרי, לא מתחת לשולחן ולא מעל לשולחן - אין דברים
כאלה. זה עובר דיונים, מחשבות והתלבטויות לא של איש אחד. יושב צוות
אחד, אחר-כך זה עובר ועדה מקצועית, אחר-כך אנחנו בודקים את עצמנו.
עסקות מסוג זה של מדבר, כפי שמוטי פרידמן אמר, נתנו להם הכל, הם
למעשה היד חופשיים לעשות כל מה שרצו. אבל אנחנו לופדים מהעבר.
יום יום אנחנו בודקים את עצמנו לגבי ההרחה והעתיד. יש הרבה דברים
לתקן, ויש שתי אפשרויות: להעמיד את הענין, להמתין ולשפר; או לרוץ.
אני בחרתי בדרך להמתין, לשפר, לפשר ולרוץ.

הי"ר י. הרביץ:

בזה נשיים היום את הדין.
אני חושב שאנו חייבים תודה לאנשי
החברה הלאומית, ואבקש להעביר את תודתנו לד"ר דינשטיין.

הישיבה נעולה.